

ELŐFIZETÉSI DIJ HELYBEN:	
Egész évre	6 frt — kr.
Félévre	3 » — »
Negyed évre	1 » 50 »
Vidékieknek 60 krral több.	
HIRDETÉSI DIJ:	
Egész oldal	20 frt.
Fél oldal	10 »
Negyed oldal	5 »
Ezen felül minden hirdetésnél 30 kr. kincstári illeték fizetendő.	
Kivételes esetekben kedvezmény, többszöri hirdetésnél árlengedés.	

SZABADSÁG.

A „Szabadkai Közlöny” után és helyett
KIADJA: SZALAY LÁSZLÓ A. ÜGYVÉD.

A szerkesztőség és kiadóhivatal:
VIII. kör, virág-utca 337. hsz.,
hova a közlésre szánt levelek és kéziratok intézendők.
Hirdetések felvételnek ugyanott.
A «Nyiltér» sora 15 kr.
Negyed oldalnál kisebb hirdetéseknek a termékek tekintetbe vétele nélkül minden szó után 5 kr. számítatik.

Megjelenik hetenkint egyszer: vasárnap. Egyes szám ára 15 kr.
Számunként kizárólag a szerkesztőnél vagy a lapkihordónál kapható.

Néhány szó újabb irataim tárgyában.

„Irataim az emigrációból” című munkám 3-ik kötetének végén említve lett, hogy a magyar emigráció működésének élen állott igazgatóság feloszlására, következett években egészen addig, mikor a nemzet (a hamisau ugynevezett dualizmus elfogadásával) a bécsi udvarral kiegyezkedett, az emigrációra nézve még két oly nevezetes esemény adta magát elő, mely történelmi érdekel birt: az egyik az 1863-ki lengyel forradalom, a másik az 1866-ki porosz-olasz-osztrák-háború.

Az emberéletnek az irás szerint kitűzött határát túllépett 80 éves öreg ember voltam már akkor, midőn ez említést megírtam; nem gondoltam, hogy még én reám harudhat a feladat beszámolni a magyar emigrációra e két nevezetes eseménnyel kapcsolatos viszonyairól, összeköttetéséről s törekvéseiről. S mert ez számításom kívül esett, azt tettem utána az említésnek, hogy a mint szememnek a lámpa-fényénél megerőttesett egy kissé kiheverem, időmet (ha van még e földön számomra idő fenn tartva) azon irományaim összeállítására fogom fordítani, melyek e nagyérdékű két történelmi eseményre vonatkoznak, miszerint azok, akik utánam következendnek a közzétételre rendben találják az adatokat.

Nyolcz év folyt le azóta; s én 88 év terhével roskatag vállaumon még mindig élek! ha ugyan életnek lehet mondani azt, midőn az ember magát egy már-már regévé váló mult oly romjának érzi, mely az újabb nemzedékek változott irányu korába teljességgel nem illik bele.

De tény, hogy még élek, s minthogy még élek, a kiadó cég, mellyel 1879-ben szerződtem, idejét látva további halogatas nélkül felvenni irataim kiadásának fonalát, melyet kiméletből aggkorom iránt 1882. óta vesztegetetni szives volt, azon kérdést intézte hozzám, hogy nem akarok-e magam vállalkozni a munkára, melyet ha már nem éinék, utódaimnak kellene pótolniok.

Miután ekkorig várt, pusztán üzleti szempontból alighanem jobb számítás volt volna bevárni soká már nem késhető halálomat, mert a halál nagy engesztelő, oly nevezknél (aminő az enyim) melyek az ugynevezett loyaltással koczczanásban levőknek tartatnak, pártállási tekintetek elváasztó mesgyéket hantolnak fel az érdeklődés mezején a halál azokat elsimítja.

De én meggyőző tetteges bizonyítványait birom annak, hogy kiadóm ajánlközására azon jóakaró figyelem volt befolyással, melyet, a mióta velük viszonyban vagyok, magán érdekeim iránt soha sem szüntek meg tanusítani, s melyért lekötözött-ségem érzetének ezennel nyilvánosan kifejezést adni tartozásomnak ismerem.

Es nekem valóban nagy okom van, nem vonakodás a munka terhétől, melyek elvállalására kiadóm felszólítottak.

Ez az ok ugyanaz, a melyet irataim első kötetének előszavában tartózkodás nélkül előadtam, a „res angösta domi”, anyagi körülményeim szigorúsága, csak hogy ez az ok, az azóta lefolyt tíz év nyomása alatt, nagyon megsúlyosodott. Nem válhatik — gondolom — szégyenemre bevallani, hogy az élelmi gondok nagyon megkeserítik agkoromnak különben is mondhatlanul szomorú napjait. E gondok tisztességes enyhítésének kilitását ajánlották fel nekem kiadóm, midőn felszólítottak, hogy magam vállalkozzam irataim három újabb kötetének összeállítására, melyet, a kiadás folytatása nem lévén szerződésileg időhöz kötve, e kényeszerőség nélkül utódaimra hagyhattam volna és én köszönettel fogadom el kiadóm előzékeny felszólítását, mint az egyedül kisegítő módot — önérzetem tiltván eltérnem egyéniségem azon vonásától, hogy senki éltől el nem fogadotk olyat, a mi nem saját munkám becsületes keresete. Így éitem egy hosz-

szu életen át, jó és bal szerencsében mindig ugyan az; így akarok, így fogok meghalni.

Nem táplálók munkám anyagi eredménye felől tulságos illuziókat. A magyar olvasó közönség bár ha (s ez kulturális szempontból nagyon örvendetes jel) tekintve különösen az ország soknyelvűségét, nagyon tisztességes arányokra mutat is, egészben véve mégis csak kicsi közönség; aztán a mai korunk egyik sajátsága, hogy a már talán tulságba is vitt hírlapirodalom monopolizálja az olvasóközönség érdeklődését, komoly tartalmu könyveknek, kivált ha kötetekre mennek, kicsi a publikuma. Azonban (hála a lekötölező előzékenységeknek, melyet magam érdekeim iránt kiadóm úgy a szerződésnél, mint későbbben is folyton tanusítottak), ténynek tartozván elismerni, hogy az utóbbi nyolcz év alatt ellátásomat s tisztességes társadalmi állásom fentartását jórészt azon kereset fedezte, melyet irataim három első kötetének kiadása nyújtott: e tapasztalás némileg biztatólag hataa reám, ha az nem állana szemem előtt, hogy míg egyrészt (immár csak hajdaniaknak nevezhető) polgártársaim jóakaró részvéte az utóbbi időkben sürűbben s pronuncziáltabb módon kusztatta fel a kegyelet repkényét arra porladzó romra, melynek a neve Kossuth Lajos, másrészt ép ez a körülmény tette pronuncziáltabbá bizonyos magasabb tájakon a nem tudást; ez pedig némely körökben tartózkodásra intheti az embereket még munkám irányában is.

De hát ez lesz-e a miként lesz-e! nekem, miután tartózkodás nélkül reá mutatam az anyagi jellegű kényeszerőségre, mely elhatározott, hogy irataim újabb három kötetének megírására vállalkozzam, még nyilatkoznom kell tárgyaik s tartalmuk felől.

Nem tagadhatom, hogy az anyagi munka már nehezemre esik, szemem a hosszú használatban kifáradtanak, s a könnyű írótl merev újaim közt olyan súlyos, mintha valami sisakokat döngető ősi buzogány volna.

Ez a tekintet arra utalhatott volna, hogy irataim újabb három kötetébe a magyar nemzet 22 év óta közéletére vonatkozó azon irataimat gyűjtsem össze, melyek jobbadán csak kikeresést, rendbeszedést, tárgyszerinti csoportosítást és átnézést, szóval oly mechanikai munkát kívántak volna, mely nem jár sok irással, mert fogalmazásokat nem igényel, hanem ez olyan munka, melyet utódaim, vagy a kitök azzal megbizandnak halálom után is elvégezhetnek, mint szintegy kiszemelhetik törökországi internálásom idejébeli irományaim lomjából a történelmi érdekű adatokat, és összegyűjthetik és magyarra fordítva, közzététehetik mindazt, a mit amerikai (valóban emlékeztetre méltó) látogatásom és Angliában tartózkodásom alatt tartott beszédeimből s hírlapi dolgozataimból a magyar történelemre tartozónak s a magyar olvasó közönséget érdekelhetőknek itélendnek (a hová én a magyar kérdés ismerettségére vonatkozókon kívül, különösen a még mindig megoldatlan keleti kérdés felől a krími háboru idejében váltott levelezéseimmet, írott cikkeimet és a hadjáratot hadtanilag bíráló és a lengyel ügy érdekében tartott beszédeimet számítom, mely utóbbiak nem csak az angol s skott nép magatartására voltak befolyással s más nyelvekre is lefordítottak, hanem a hatalmi körökből is polemiákat vontak maguk után). Azt gondolva tehát, hogy utódaimra vagy megbizottjukra (a ki, ugy hiszem, Hely barárom lesz) hagyva azt, ami nélkülem is elvégezhető, én nekem ott illik felvennem a fonalat, ahol a 3-ik kötettel megszakkadt, s minthogy én irataim közrebocsátását 1859-nél, tehát azon időszaknál kezdtem meg, midőn a magyar emigráció, mint Magyarország függetlenségének a világ előtt zászlótartója s nemzete jogos aspirációjának képviselője, tényező gyanánt vétetett számba az európai politikában s vele, mint ilyenével, hatalmak lépétek összeköttetésekbe, melyek határozottan

szövetségi viszony jellegével bírtak, azt gondolom, hogy én reám tartozik e viszonyok ismertetését egészen addig vinni, míg meg nem szüntek annak következtében, hogy az európai kérdések, melyeknél a magyar kérdés szükség esetére mint tényező vétetett számba, oly megoldást nyertek, s a magyar nemzet oly állápontra szánta el magát, mely a magyar kérdést (hitem szerint) nem ugyan a jövődö kérdö jelei közül, hanem a függö aktualitási kérdések sorából kitorölte.

Ezt a tekintetet tartva szem előtt, irataim IV-ik kötetében első fejezetül pótlékoknak adok az előbbeni három kötethez, melyek ezeknek némely hézagait betöltik, viszonyomra a francia császár s olasz királyi kormányral és ez utóbbinak a ministerváltásokkal kapcsolatos iratizsaira világot vetnek; álláspontomat az olasz politika tárgysorozatával szemben indokolljak; Magyarország akkori helyzetének valószínű fordulata, a Horvátországgal viszony és a nemzetiségi kérdés felől táplált akkori nézeteimet megismertetik, s a Magyarország felöl magas hatalmi körökben tenforgott tévedéseket kigigazítjak.

E pótlékoknál azonban nem szoritkozom az adatok és levelezési szemelvények közlésére, hanem azokat „adalékok” cím alatt változatos tárgyu fejtegetésekkel kísérem; melyek fontos államtudományi kérdésekkel magyar szempontból foglalkozkodnak, s azokat tekintélyes európai államférfiak államtani nézeteinek idézésével illusztráljak; III. Napoleon császár politikáját a bécsi udvar iránt taglatat alá veszik; a pápa világi uralmanak feltartásához ragaszkodásának, a bécsi udvarral s Olaszországgal tervezett poroszellenes szövetség meghiusulására és a császárság megbukására gyakorlati befolyását konstatalják; s alkalmitag más tekintetben is az európai viszonyok ismeretéhez adaléku szolgálhatnak.

Ez utóbbiak közt van Bismark herczegnek egy igen nevezetes beszélgetése Saint-Vallier francia követtel, mely a Szadovánál legyőzött Austria iránti kiméletet megmagyarázza és reá mutat azon német érdekekre, melyek a német birodalom és a bécsi udvar közt létrejött szövetségi viszonyra vezettek.

E beszélgetésben 1848—49-ki elv-és bajtársamnak, gróf András Gyulának neve is előtordulván, kit — a nálamnál több mint 20 évvel fiatalabban, a minap kísért sírjába a nemzeti kegyelet — alkalmat veszek a IV-dik kötet e fejezetéhez csatolt Toldalékban közölni egy párt emigrans korában hoztam intézett leveleiből és egy tölem elfogadott megbizatoshoz adott utasításomat, melyek a nélkül, hogy a magánviszonyok iránt tartozó discretiöba ütökzenék, elegendök lesznek eloszlatni azt a hirre kapott tévedést, mintha ö számkivetése idejében tartózkodott volna fentartani velem előbbi összeköttetését s folytatni politikai viszonyát.

Ugyancsak azon Toldalékban egy Mazzinira vonatkozó oly episod történelmen kívül, mellynél nevemmel egy igen kellemetlen viszálszás történt: még azon incidensből, hogy a pótlékokban Nagy-Britannia kormányának küügyi kérdések körül szabadelvűségre történik hivatkozás; alkalmat veszek közölni Corben Rikhárdnak a krími háboru idejében hoztam intézett egy érdekes levelét, melyből látni fogja az olvasó, hogy miként ítél a nagy emlékeztető s a közgazdaszat terén arisztokratikus krmányának szabadelvűségi reputációja felöl s mi nézetben volt Angliának a kontinentális ügyek beavatkozása körül; — e levélhez csatolva van a hálátlanságnak egy undorító vonása az emigrációnalis élet mizériáiból.

E pótlékok s a hozzájuk kötött fejtegetések és Toldalék után a IV-ik és V-ik kötet fő tárgyát a Magyar emigráció politikai összeköttetéseinek s törekvéseinek ismeretése képezi az 1863-iki lengyel forradalom s az 1866-iki porosz-olasz-osztrák háboru

idejéből. Az elsőnél bevezetésül megismertetem a következő okokat, melyek a forradalom kitörésére alkalmitag szolgáltak, s reá mutatok az európai hatalmak viselkedésére, mely rokonszenves érdeklődést hangoztatva, a lengyel forradalmat céltalanságra kárhoztatta, s a hősiés küzdelem kormányzatát Austria irányában oly politika útjára terelte, mely mellett lehetetlenü vá't, hogy az olasz és magyar egy a lengyelrel összekapcsolthassék. — A másodikkra, az 1866-ki háborura, nézve pedig helyén levőnek véltém kiterjeszkedni az előzményekre, melyek a német ügyek vezérlete körül Berlin és Bécs között tennforgott versengést azon válságra juttatták, mely a habsburg lotharingiai császári háznak Németországból kiszorításával fordulóponot képez Európa történelmében; Velenözének az olasz királysághoz csatolásával pedig a magyar emigráció szövetségi viszonyának az olasz kormányval véget vetett.

E viszony megszüntetése az olaszországi magyar légio felosztásával lett befejezve; beszámolok e végzemes esemény lefolyásáról s a mennyiben az élembe szabott tér megengedi, ezt a magyar légio szervezetére s történelmének főbb mozzanataira vonatkozó adatok közlésével akarom összekötni.

Es ezekkel a magyar emigráció politikai történelmének végéhez jutok. Vannak azonban irataim hazamában alkalmitag megkezdett, de közbevetett akadályozások folytán befejezetlenül félretett értekezések, melyeket sajnállanék csonkán hagyni hátra magam után, mert reajok nemcsak tárgyaik érdekességénél s a bennök taglatat alá vett kérdések fontosságánál fogva; hanem különösen azért is becset helyezek, mert egy részök az 1848-ki állapotokra vonatkozva, az akkori viszonyok felöl a kormányban s pártok álláspontja felöl az országgyűlésen, s némely befolyasabb személyek egymás közti viszonya felöl több oly hamis állítást, s céltalatos elferditést megczáfol s tévedést helyreigazit, melyek történelmi kuttók híre vergődött forradalom utáni dolgozatok nyomán hitelesekül vannak elfogadva, pedig a valódi tényállásnak egyáltalában meg nem felelnek.

Rajta leszek, hogy ezen értekezéseket a 4-ik és 5-ik kötet kiadása közben befejezhessem; s a felmerült napi kérdések felöl alkalmitag papirra vetett jegyzeteimmel ez értekezéseim fogják a 6-ik kötet fő tárgyát képezni.

A közönség előleges tájékozásul megemlítem némelyeknek címeit: 1. Visszaemlékezések Széchenyi Istváura 1847—48-ból. 2. Visszapillantások Wesselényi Miklós közléte végzakának idejére (a nagy emlékü hazafi egy pár levelével) erre megvallom, történelmi hűség tekintetében sulyt helyezek. 3. Magyar államtani tanulmányok Schlauch Lőrincz püspöknek 1884-ben a szat. László társaság gyűlésén tartott beszéde felett, melyben a mellett foglalt állást, hogy a római kath. egyházi és iskolai alapok és alapítványok kezelése a felelős miniszteri hatáskörből s az országgyűlés ellenörzése alul kivetessék. 4. Értekezés a prlamentarizmusról, melyre Somsich Pálnak 1884-ben Könyvi Manóhoz intézett nyilt levelben tett azon nyilatkozat adott alkalmat, hogy szeretné tudni, miként gondolkodom most a parlamentarizmus rendszer felöl. 5. Miként mutogatják Angliát mintának a magyar országgyűlésen. (Erre azon hivatkozás Anglia példájára adott alkalmat, melylyel az öt éves mandátum behzatala támogattatott) stb. stb.

A magyar olvasó közönségre tartozik magitélni: vajjon a fentebbiekben kijelölt tárgyakat az irataim három újabb köteté iránti érdeklődésre méltónak találja-e? — En e munkámat, aggnapjaimnak utolsó termékét, azon meggyőződésben adom át a nyilvánosságnak, hogy a Magyar emigráció politikai működése oly nyomokat hagyott hátra maga után a magyar nemzet életében, melyek nemcsak azon alkotmányosrágának, a mellyel jelenleg dicsekszik, vissza szerz-

sére voltak befolyással, hanem elévülhetlen állami jogainak terén a jövőben is érezhetők lesznek, mely meggyőződéshez azon nyilatkozatot csatolom, hogy saját nézeteimnek előadásánál a egy-egy adott tényből a következtetések levonásánál erős meggyőződéseim oly subjectiv bélyegével találkozunk ugyan az olvasó, mely az opportunizmus mai korában sokaknál nem kelendő portéka Magyarországon; de az adatok közlésénél s a történetek előadásánál a részrehajlatlan objectivitás kötelességét tartom szemem előtt, s szavaim megbízhatósága felől kezeskedem.

Még csak azt tartozom megjegyezni, hogy az irályi szabatoság gondozását s a korrektségre felügyelést, a mint az első három kötetnél tette, úgy ez újabb három ökötre nézve is Helfy Ignác orsz. képviselő barátom volt szives magára vállalni, a miért neki annál nagyobb köszönettel tartozom, minél sajnosabban érzem, hogy nekem, ki nem iskolában tanultam a magyar nyelvet, hanem anyám tejével szivtam lelkembe, 41 évi hontalanságom miatt nyelvünk tudományos szabatosága fejlődésével lépést tartani nem volt módomban.

Es ezzel szabadságot veszek magamnak kiadóm itt következő előfizetési felhívását a magyar olvasóközönség figyelmébe s részvétele ajánlani.

Kelt, Turinban, márcziusban 1890.

Kossuth Lajos.

A városi tanács és a szinügyi-bizottság figyelmébe.

A fővárosi napilapokban két fontos és városunk szinügyét közelről érdeklő hír látott napvilágot, amelyet a főnebb címzették figyelmébe ajánlunk. A „Pesti Hirlap f. évi ápril 13-iki számában olvassuk:

„Drága primadonnák. A vidéki három primadonna: Somlóné, Margó Célia és Serédi Sarolta, még nincsenek szerződötve télire. Ezek mindenike 6—7000 forint gage követelt eddig. A vidéki szinigazgatók meggyőződtek róla, hogy egyetlen vidéki színháznál sem lehet ilyen óriási gage fizetni, azért egyértelműleg elhatározták, hogy lejjebb szállítják a primadonnák igényeit is.”

Eddig a jelzett cikkek. Már most kinek higgyünk? Csóka még a nagyhét előtt távirtozott a városi tanácsnak, hogy Margó Céliát 600 ft havi gage mellett szerződtesse; erre pedig vagy két hétre a bpesti lapok egészen ellenkezőt írnak.

Ha ez utóbbi való, úgy alig találunk szavakat, a melylyel ezen eljárást jellemezhettünk; egyelőre tartózkodunk véleményünk kimondásától, majd ha e kérdés tisztázva lesz, szólnunk a tárgyhoz. Ezzel kapcsolatban még csak azt jegyezzük meg, hogy igen jó kuforrásból értesültünk, sőt városzerte beszélik is, hogy Csókának csakis 15—20 nyári előadásra irta volna alá Margó Célia a szerződést.

A II-ik közleményt az „Egyetértés“ f. évi 97. számából idézzük:

„Szinigazgatók. Az orsz. szinészegezesület központi igazgató tanácsának véleményése alapján a belügyminiszter f. évi virágvasárnapjától kezdve a következőknek adott szinigazgatási engedélyt: Balogh Árpád, Bácskai Julcsa, Ditrői Mór, Egri Kálmán, Fábian László, Halmi Imre, Heltai Nándor, Hubainé Gizella, Kömle Gyula, Makó Lajos, Miklósy Gyula, Nagy Paula, Pesti Lajos, Somogyi Károly, Szabó Gábor, Székesfejérvári szinbázi választmány, Tiszai Dezső, Valentin Lajos, Zajonghi Elemér és Zoltán Gyula.”

E névsorban pedig nem olvassuk, nem találjuk Csóka Sándor szinigazgató nevét, pedig a városi tanács egyhangulag adta oda neki a jövő időnyre színházunkat.

Mindkét közleményre vonatkozólag elvárjuk, sőt követeljük közönségünk megnyugtatósa céljából a tanácsból, de különösen a szinügyi bizottságtól, hogy ez ügyet érdemileg mielőbb elintézzze; nevezetesen: kérje be Csókától Margó Célia szerződését (ha még eddig ez nem történt) és szinigazgatói engedélyt és erről a közönséget a helyb. lapok útján értesítse.

Közönségünk jó akaratának s áldozatkészségének a helyb. magyar szinészet és különösen annak ez idej vezetője iránt oly sok jelét adta, hogy bizony ezeknek ellenkezőjét épen nem érdemelte ki.

Felhasználásunk tehát méltányos és jogos.

Irodalom.

Előfizetési felhívás Kossuth Lajos iratainak újabb három (IV., V. és VI-dik) kötetére. Több mint tíz éve immár, hogy Kossuth Lajos iratainak első három kötetére előfizetési felhívást bocsátottunk közre. A magyar közönség rendkívüli lelkesedéssel követte felhívásunkat, és az összes hazai sajtó nagy s öröndetes esemény gyanánt üdvözölte a rövid egymásutánban megjelent köteteket,

melyek azóta majdnem minden európai nyelvre lefordítva, az egész művelt világ tulajdonává lettek. Most a dicső szerző újból megszólal, s mi szerencsénknek tartjuk, hogy iratai újabb három kötetének kiadását közvetíthetjük. S midőn ennek érdekében fordulunk a magyar közönséghez, csak ismételteljük azt, a mit az első felhívás alkalmával mondtunk: Az iratokra előfizetést hirdettünk azért, hogy — a begyülvendő előfizetések számához képest növekedvén a szerző jutaléka — Magyarországon közönsége mintegy maga állapíthassa meg Kossuth Lajos írói tiszteletdíját, ami — fentebbi sajtó szavai szerint — egyedüli mód arra, hogy agg napjai az élelmi gondok keserűségétől meglegyenek mentve. Ugyazintén ismételteljük akkori szavainkat: fogadják a magyar olvasóközönség ez iratokkal magához méltóan. Nagyobb férfut nem tüntethet ki a magyar közönség rokonszenves pártfogásával, mint a kinek fényes nevét ez iratok homlokukon viselik! Az újabb három kötet előfizetési ára 12 frt. Elegendő azonban 3 frt előleges beküldése is, mely esetben a három kötet mindegyike három frt utánvételt fog megküldetni. A bolti ár magasabb lesz. Azon lelkes hazafiak- és honleányoknak, kik a gyűjtés fáradsalmát magukra vállalván, legalább tíz előfizetést szereznek, tiszteletpeldányul szolgálunk. Budapest, 1890-iki ápril 5-én. Athenaeum irodalmi s nyomdai r. társulat. Fereczek tere, Athenaeum-épület.

Közgazdaság.

Pénteki heti piacunk nagy és népes volt. A téli termények úgy látszik fogyatékon vannak kevés került elő, annál több újdonság. — A gabona nemükből sok hozott be és szilárd irányzat mellett a vételkedő kedvezőnek mondható. Az árak hivatalosan jegyzékeltettek: Tiszta buza: 8 10. 8.40. Kétszeres: 7.00. 7.20. Rozs: 6.90. 7.20. Arpa: 6.20. 6.40. Zab: 7.40. 7.50. Tengeri: 4.60. 4.80. Elő sertes klgamonként 45—47 kr. Az iparosok szokás szerint kibozták árúkat a piacra de gyenge üzletet csináltak. Nád, zsinel, szerszám tüzelő-fa és egyéb tüzelő anyagok jótormán elfogták árúhelyeiket. — Hal bőséggel, baromfi csekély számmal. A baromvásáron elég sűrűs forgás mutatkozott, az apróbb szarvas marhák borjok és bárányok mind elkeltek.

Az aranka kiirtása mint teljes sikerű eljárást ajánlják, a legeltetést. A heresen a kaszálást a rendszer korábban kell kezdeni és pedig akként, hogy a juhok lehetőleg közvetlenül a „kasza mögött“ következzenek, és a hereföldet kopaszra lelegeljék, az által az aranka kivész, és a következő aratást növeli.

A közönség köréből.*

(A mi ovodáink.)

Tekintetes Szerkesztő ur!

Becses lapja mult számában fölpanaszoltatt a helyb. ovodák husvéti szünideje; és ugyanakkor, midőn az elemi iskolák husvéti szünidejéről ciklikiró azt írja, hogy az ellen senkinek sem lehet kifogása, soknak találja azt az ovodákra, habár itt egy nappal sem tartott tovább, mint az elemi iskolák szünideje.

Mióta Szabadkán ovodák léteznek, minden ünnepi szünet úgy és addig tartott az ovodákban, mint az elemi iskolákban. Ezen felsőbb hatóságtól jóváhagyott, nem kifogásolt és sok évi szokás által szentesített szünnapokhoz, mely az illető néptanítóknak valóságos köteleim, családi ügyeik, többeknek kis birtokuk tavaszi rendezése végett engedélyeztetett; — a kisdövéknak, kik hasonlóképen vallásos és ügyes-bajos emberek, családapák és anyák — ép úgy szükségük és joguk van, mint el. kartársainak.

Volt idő, midőn a husv. szünet nagyszerdától kezdődött az elemi iskolákban; akkor az ovodákban is ugyanakkor kezdetett meg, — de midőn e szünet az el. iskolában nagyhétű és nagykeddre is kiterjesztetett: ugyanakkor a városi főjegyző, a ki, mint a tanügyi bizottság elnöke Szabadkán, az ovodáknak is főfelügyelője, írásban értesítette a helybeli összes kisdövéket, hogy ők is az elemi iskolákkal ugyanazon egy napon kezdjék a husvéti szünetet. — Mert ovodáink hála Istennek nem gazdátlanok, — a mint állított, hanem közvetlenül az elemi népisk. igazgató, közvetve pedig városi főjegyző felügyelete és igazgatása alá tartoznak, a kik a kisdövéi törvényjavaslatnak jogerőre emelkedéséig legcélszerűbb és igazságosabbnak tartották az eddigi szokást változtatlanul fönntartani.

Hasonlóan vagyunk a karácsonyi szünettel is, mely egy nappal sem tart tovább, mint az elemi iskolákban, mely szünetre pe-

dig az ovodás bácsik még külön is rászólgálnak; mert a karácsonfa földiszítése. az utánjárás, bevásárlás, külön fáradsággal és sok idővesztéssel jár, melyért azt a néhány napi pihenési időt még akkor is megérdemelnék, ha csakis az ovodákban volna akkor szünet. A ki már látott karácsonyfát, s látta és tudja, hogy a pár óráig tartó Karfa földiszítése, kiállítása mennyi gondba, fáradságba és időbe kerül, annak fölösleges ezt bővebben esznelni, a ki pedig még nem látott, az nézze meg és igazat fog nekünk adni.

A szüretkor szokásos 1 heti szünetet a vár. közgyűlés és Tanács engedélyezte felsőbb jóváhagyással még a hatvanas évek elején, tekintetbe véve: hogy a kisdövek nagyobb része úgy is szetoszlik szüretelni (részint saját szőlőjükbe, részint vendégekpen); — továbbá: hogy a bácsi vagy néni is csak ember; többel hívtott vendég, egy-néhány köztük szőlős gazda is, és így saját szüretjével is el van foglalva, éppen mint sok el. kartársai is, kik ilyenkor szinte kapnak annyi időt, amennyi szüretjük végzésére szükséges; — végre tekintetbe véve azon körülményt is, hogy míg az el. kartársaknál a szorgalomidő, eddig legalább csak 9½ hóig, u. m. szept. 10-től legfőlegbb június 25-ig tart, (mert ekkorra már az összes vizsgak be vannak fejezve) az ovodákban azonkívül, hogy a napi eloglaltság is tovább tart, mint az el. iskolákban, a szorgalomidő 11 hó, mert az ovodai vakáció csak az augusztus hó, amikor az évi tisztogatás meszelés is végeztetni szokott; — a fizetés pedig egy krajzárral sem több, mint az elemiekénél. — Amidőn a tek. városi Tanács és Közgyűlés mindezt tekintetbe vette s bölcs belátással és méltányossággal így rendelte, — kérjük a t. ciklikirót is, vegye ő is figyelembe, hogy:

1. A tovább tartó napi és évi teendők és fáradozások végzésére városunk egy-egy ovodájában csak egy kisdövé van, segéd kisdövé is nincs; mint ez más városok túltömött ovodáiban szokásos.

2. Városunk ovodái pedig biztosan állíthatni, hogy az ország összes ovodái között legfőlegbbek; mert a 7 eddigi ovoda közül ápril és májusban, midőn a létszám legnagyobb, ez a létszám, öt ovodában 200—300 között áll; csak egyben van 150—160, de a 7-ikben a bajai úti ovodában már évek óta 400-on fölül áll tavaszkor a beirt kisdövek száma.*

3. Nagyon természetes, hogy a nagy létszámhoz képest többnyire kicsiny, alacsony ovodákban a szűk hely, fűlledt lég és elégendő játszótér hiánya a kisdöveket türelmetlenül figyelmetlenül, pajkossá teszik, a kiket rendben tartani, velük újabb dolgokat, játszani, mesélni verseket betanítani, a régieket pedig ismételtetni, legalább is két annyi fáradsággal talpalással és beszéddel jár, mint az elemi iskolai tanítás, a hol a törvény 80—100 tanuló ir elő egy tantemre, s ahol akár rajz, akár írás s ezek bemutatása és javítása, akár olvastatás alatt a tanító tüdije felánnira sincs igénybe véve. S végre, a hol hetenkint két órában a hit-tanár is fölvaltja őt.

Mindezt tekintetbe véve, mily lelkiismerettel sokalhatja és sajnálhatja valaki a szegény kisdövéitől, a kinek — ismételteljük napi elfoglaltsága tovább tart, vacatiója felényi, tüdije pedig csak egy van, ugyanazt a husvétit vagy más ünnepi, szokás és rendeleket által szentesített szünnapokat, melyeket el. kartársai zavartalanul és fölpanaszolás nélkül élvezhetnek, s a melyekben egy kissé kipihenve és fölülülve új testi, lelki erőt gyűjthet, épen mint amazok, terhes hivatásának további folytatására?

Tudjuk, hogy erre az a felelet, hogy: az ovodának célja az, hogy segítsen a szegény munkás szülőkön, kisdöveiknek gondos fölügyelete és megőrzése által, reggeltől estig. Ezt mi is aláírjuk. Amde e célnak megvalósítását csak az követelheti, a ki a célra szükséges eszközöket is megadja; ezek hiányában okos ember számot vet és megalkuszik a körülményekkel és a cél megvalósítását eszközök hiányában józan ésszel nem követeli.

Hogy az ovoda reggeltől estig nyitva álljon, oda szükségesek egyenesen ovodai célra épített tágas tantermekkel bíró ovodák, (amilyen Szabadkán csak kettő van, de ezek is csak 100—120 kisdödre számítva és viszonyítva); tágas, árnyas udvar, (ilyen is csak 2 van); huta, és ovodába alkalmas egyéb tornaszerek (amilyenekkel itt csak 1 ovoda bír); ovodai muokajatekok, asztalok és anyagokkál fölszerelés (ilyen nálunk épen egy sincs.) Továbbá elengedhetlen föltétel: miszerint egy ovodába 100—120-nál több kisdöve ne irassék; hogy az ott ebédelő kisdöveknek étel és étesszerek adassanak (már aztán akár a szülők, akár a város költségén). Végül a télen 9—10 órai, nyáron pedig 12 órai naponkénti foglalkozás és föl-

* Ezen ovodát egészségügyi tekintetből, rendőri uton jó lelkiismerettel azonnal be kellene zárni, vagy legalább 8 ovodára kiltőnteni.

ügyelés végzésére minden k. óvó mellé egy segéd k. óvó és 2 ápolónő-re leend szükség, hogy 2 a napnak egyik, 2 pedig a másik felében mindig a kisdövek között legyen, még ebédjöknl is.

De amikor a Szabadkán legalább is 3000 ovodaköteles kisdödre vonatkozó eme szép és óhajtható terv nemcsak a törvény szavaival és papiroson, hanem a valóságban is létesítettni fog, akkorra mi már csöndes emberek leszünk, 6 láb mélyen: „O d a l e n n, (hol a szép dal szerint) majd nem fáj s e m m i“, ahol fáradaimainkat örökre kipihenhetjük, nem ugyan a t. Tanács, Közgyűlés avagy törvény, hanem Isten Ó sz. fel-ségének rendelete — és kegyelmébből.

Addig, kérjük ciklikirót, vessen számot a körülményekkel, ne követeljen a kisdövéktől többet, mint amennyire képesek és kötelesek, és ne sajnálja csakis ő fölük sem a husvétit szünidőt, sem (az elemiekénél ugyis jóval kevesebb) kis vakációjukat, melyre fáradsággal és becsülettel rászólgáltak a tek. Szerkesztő urnak

Szabadkán, 1890. ápril 15-én.

alázatos szolgáló
a szabadkai kisdövéből.

Szalay L. A. ügyvéd, irodáját eddigi helyéről a szomszédos lakásba helyezte át, s ezzel tagunk szerkesztősége és kiadóhivatala is átköltözött.

HIREK.

Arany-ünnepély. A főgymnáziumi ifjuság szokásos arany-ünnepélyét f. hó 27-én (vasárnap) d. e. 10 órakor fogja megtartani a „Pest“ szálló nagytermében. Programja a következő: 1. Hymnus. Kölcseiktől, éneklő a főgymnáziumi ifjuság férfikara. 2. Megnyitó beszéd. 3. Pusztaí fűs. Arany költeménye, szavalja Kovacsits József, VIII. oszt. tanuló. 4. Arany János gyermekkorai és ifjusága. Pályamű. 5. Vándor dal. Schmidt Péter, éneklő az ifjusági vegyeskar. 6. Walesi bárdok. Arany költeménye, szavalja Kohn Jenő VII. oszt. tanuló. 7. Arany „Toldi“nak fejtegetése. Pályamű. 8. Iva. Kreutzer „Éji szállás Granadában“ cz. dalműből, éneklő a főgymn. ifjuság férfikara. Ez ünnepélyre Szabadka város közönségét tisztelettel meghívja az igazgatóság.

A kir. ítélőtábla felosztásáról a törvényjavaslatot beadta az igazságügyminis-ter a képviselőházhoz. Az egész országban 11 tábla lesz. Székhelyeik a következők: Budapest, Debreczen, Győr, Kassa, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyvárad, Pecs, Pószony, Szeged, Temesvár. A szegedi kir. ítélőtábla kerületéhez: A nagybecskoreki, nagykikindai, a szabadkai, szegedi, újvidéki és zombori kir. törvényszékek osztat- tak be.

„Elmaradt ováció“ írja a helybeli hivatalos lap, és azt mondja, „de nem azért mert a „Szabadság“ intelme latott.“ Mi azt soha sem óhajtottuk, hogy a mi intelmünk folytán valamely ováció elmaradjon, hanem mi mindenkor azt óhajtottuk és kívántuk, hogy a valódi érdemnek adassék az illő jutalom s hogy ne legyen oka a valódi érdemnek pirulnia az érdemtelenek kiüntetésé miatt. Mikor néh. Mukics Jánost érdemtelennül bántották — bár ő is tiltakozott — de azért a polgárság ismerte kötelességét — mert ismerte érdemeit és a méltatlan nem-telen bosszu szülte érdemtelen támadást — impozáns fáklászenével tisztelte meg, a melyben részt vettek ugyszólván az összes egyletek. Később a följelentők egyike belátva hibáját, kezét csókolva a támadottnak, kért tőle bocsánatot. Igen, de néh. Mukics Jánosnak voltak érdemei s a valódi érdem hasztalan tiltakozik a tüntetés ellen. De hol vannak Kállay Albert érdemei? Mi felhivtuk mondjanak legalább egyet, de ezt ugyan hiába kérjük, mert az ő szabadkai érdemeiről csakis a csatlósok és talpnyalók beszélhetnek. — Requiescat.

Időjárásunk a lehető legkedvezőbb. A hosszú kemény tél, különösen pedig a késő márczius havi nagy havazás után gazdáink már a nagy kesűny nyíló tavaszról ijedtek meg, azouban számításon fölül köszöntöttek be a meleg napok, s utának a tavaszi langyeső. E hó 17-én és 18-án is esett, az utóbbi nagyon erős ézzenés mellett.

A nagyvárad kereskedelmi intézet úövendekai Fiumeua vaio kiraudu asukban tegnap reggel palosi fürdőukben is megálapodtak, s itten villásreggeliztek; a déli vonattal pedig városunkba érkeztek; az uuterem szerint tegnap este folytatták utjukat fiume felé.

Eljegyzések. Sztipics Jakab városunk egyik legvagyonosabb polgárának unokáját Sztipics Terezt, Sárcaevics Máté jómódú gazda fia. — Liposentsics Pál érték kép-

Arverési Póthirdetmény.

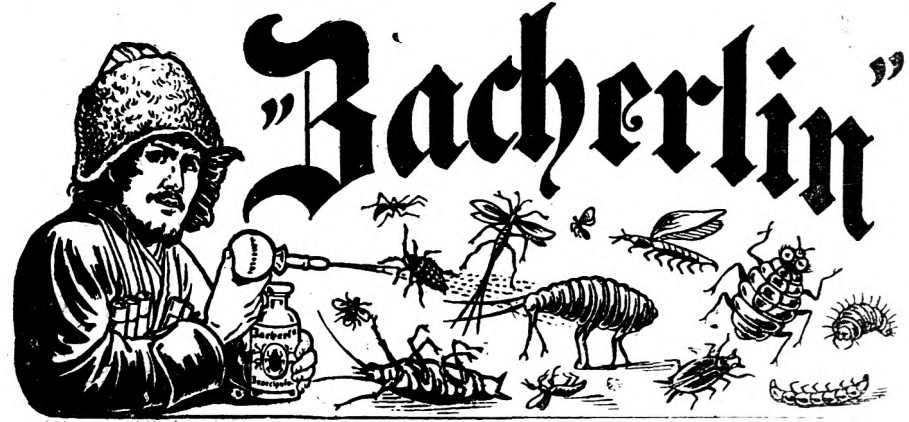
Alulírott kiküldött bírósági végrehajtó ezennel közhírré teszi hogy a néhai br. **Eudios József** hagyatékához tartozó és a b.-almási pótleltárban felvett 3 drb gőzcseplőgép teljes felszereléssel nyilvános árverés útján — készpénz fizetés mellett eladottnak.

Mely árverésnek a b.-almási kir. járásbírósnak 1147/p. 890. számú kiküldő végzése folytán B.-Almásón és folytatólag Kunbaján a helyszínen leendő eszközlésére 1890. évi **április 23-ik** és következő napjainak mindenkor **délelőtti 10 órája** kitűztetik és ehhez a venni szándékozók ezennel meghívottnak.

B.-Almásón, 1890. évi április 6.

Pollhammer Antal,
bir. végrehajtó.

A körülbelül huszezer raktárban elárusított és mindenütt mindenféle rovarok ellen a legjobb szernek elismert

ismét olcsóbb lett.

A valódi üvegek J. ZACHERT névvel vannak ellátva, s árak mostantól kezdve 15 kr. 50 kr. 1 frt.

E kitűnő különlegesség megfelelő hatással és gyorsasággal kipusztít minden rovar lakásokból, konyhákból, vendéglőkből és ruhákból, valamint háziállatokból, istállókból, üvegházakból és kertek növényeiről.

Azon por, melyet nyitott papirokban árúsítanak, **nem** valódi „Zacherl specialitás“!

K A P H A T Ó:

Szabadkán: Milassin Illés, Gálly György, Joó Károly, Decsy Dezső gyógyszerész uraknál; Sztajkovits Döme, Milkó Salamon és fiait, Auber mann Miklós, Winkler Salamon, Roth Albert uraknál.

A környékbeli városokban ott vannak raktárak, hol a „Zacherlin“ plakátok ki vannak függesztve.

CSIK JÓZSEF

csász. és kir. kizárólag szabadalm.

első szerelmi portland-cement és vízhatlan mészkőgyártás BEOCSINBAN.

Kőszonti lreda és raktár: BUDAPESTEN, V., Rudolf-terkpart 8.

A t. építész és építőmester urak, építkezési vállalatok, földművelők, közéleti és egyházi előjáróságok, valamint a nagyérdemű építő-közönség kényelmére

Szabadkán: Mészáros és Krigovszky

urak vaskerességeiben a kiskápolna mellett raktárt tartok, hol saját gyártmányú

Portland-cement és vízhatlan mészkő

folytonosan legjobb s egyenlő jó minőségben kapható. — Argyezékek s magyarázat kiváratra készíttéssel megküldetek.

2—30

Páris, 1867. Bronz érem. Uvidék, 1875. Arany érem. Kecskemét, 1872. Ezüst érem. Szeged, 1878. Ezüst érem. Trieszt, 1883. Arany érem.

Bécs, 1873. Ezüst érem. Budapest, 1885. Nagy díszlevél. Eszék, 1889. Dísz-óklevelel. N.-Pálánka, 1887. Arany-érem. London, 1878. Díszóklevelel.

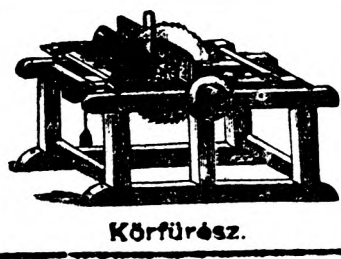
Konkolyozó (Trieur).

Csőves tengeri daráló.

Kétvasú eke.

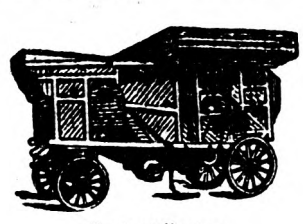
Kőfűrész.

Szeckavágó.

Szeckavágó.

Cséplőgép.

GRAEPEL HUGÓ
GÉPGYÁROS
MARSHALL SONS & CO^{LD} LTD
VEZÉRÜGYNÖKE

Y., KÜLSŐ YÁCZI-UT 46. BUDAPESTEN Y., KÜLSŐ YÁCZI-UT 46.
(EZÜLÖTT BROGLE JÓZSEF-FÉLE GYÁR).

Ajánl legkitűnőbb szerkezetű konkolyválasztókat (Trieur) és gabona tisztító rostákat, ugyszintén legújabb rendszerű sorvetőgépeket, könnyű faju kétvasú ekék, csöves tengeri darálók, kukorica morzsolók, szeckavágók, répavágókat, továbbá lóhere-toklászoló készüléket, bármily gyártmányú cséplőgéphez, valamint őrlőmalmok és malomberendezési gépeket, nevezetesen: gabona tisztító (Eureka), tarárok, malom trieurök, hengersizékek, lisztosztályozó hengerek, felhordók, dara tisztító-gépek és malom vasrészeket; lyukasztott rostalemezek és általában mindennemű gazdasági gépek és eszközöket legolcsóbb árakon és legkedvezőbb fizetési feltételek mellett.

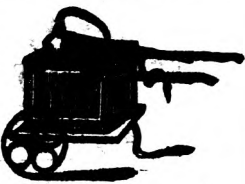
Arjegyzekek bérmentve küldetnek.

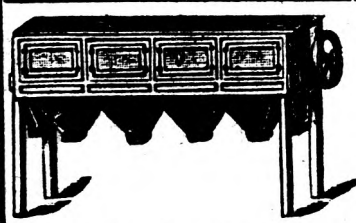
Lóhere toklászoló

Malomkö.

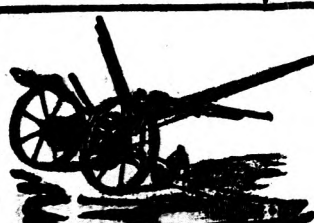

Fecskendező

Lisztosztályozó henger.

ELVÁLLAL mindennemű malom felszereléseket bármily erőhajtásra.

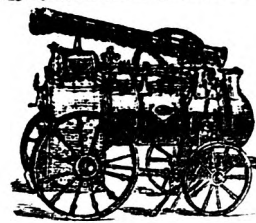
Fűkaszógép.

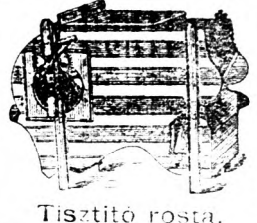
Aratógép.

Lyukasztott rostalemez.

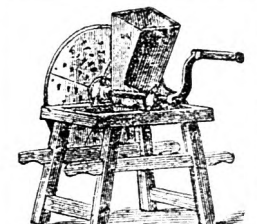
Gőzmozgony.

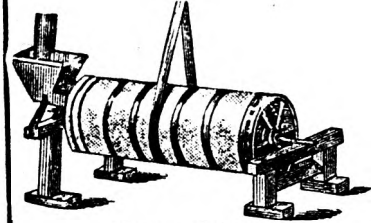
Tisztító rosta.

Geolój.

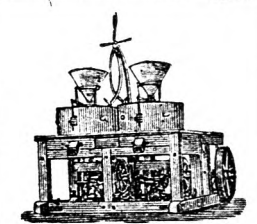

Répavágó.

Malomtrieur.

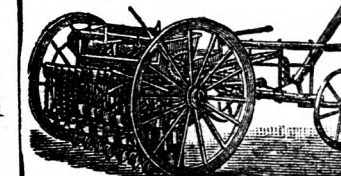
SZERSZÁMGÉPEK, szerszámok és eszközök gépészek, kovácsok és lakatosok számára.

Őrlőmalom.

Szénagyűjtő.

Sorvetőgép.